

Lokal handlingsplan mot våldsbejakande extremism och social oro

Fastställd av: **Kommunstyrelsen**
Datum: **2017-05-30**
Ansvarig för revidering: **Säkerhetsstrateg**
Ansvarig tjänsteman: **Säkerhetsstrateg**
Diarienummer: **KS 16-620**

Policy
Program
>Plan
Riktlinje
Regler

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Definitioner och begrepp	3
3	Uppföljning och revidering	3
4	Ansvarsfördelning	4
5	Risk för våld och social oro	5
5.1	Risk och skyddsfaktorer.....	5
5.2	Tecknen som kan tyda på risk	5
6	Handlingsmöjligheter	7
6.1	Risk med att handla.....	7
7	Lekeberg gör	8
7.1	Generella aktiviteter.....	8
7.2	Specifika aktiviteter	9
7.3	Individuella insatser	10
8	Checklista	10
9	Bilaga 1 - Vanligt förekommande symboler inom våldsbejakande organisationer	11

1 Inledning

Denna lokalanpassade handlingsplan är en konkretisering av ett strategidokument som är skriven i samarbete mellan de fem Sydnärke kommunerna: Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå och Lekeberg. Detta dokument behandlar fenomenen som våldsbejakande extremism och social oro. Social oro/sociala risker kan vara det första steget mot våldsbejakande extremism.

Att förebygga förekomsten av våldsbejakande extremism och även social oro är av avgörande betydelse för att förhindra att odemokratiska krafter får fäste i samhället.

För att göra detta krävs ett väl fungerande och långsiktigt samarbete mellan de aktörer som på olika sätt berörs av frågan. Det handlar om både offentliga verksamheter så som kommun, skola, fritidsverksamhet, socialtjänst och polis samt aktörer inom civilsamhället såsom idrottsföreningar, ungdomsorganisationer och religiösa samfund.

Denna handlingsplan beskriver hur Lekebergs Kommun värnar mot våldsbejakande extremism och social oro genom kommunens ordinarie arbete.

Alla inom Lekebergs kommun ska veta hur de kan upptäcka riskbeteende och vilka handlingsmöjligheter som finns i dessa situationer. Det gäller särskilt personer som jobbar inom socialtjänst och utbildning. Det är varje förvaltningschefs ansvar att se till att dessa förmedlas till respektive verksamhet.

Handlingsplanen beskriver först ansvarsfördelningen sedan sociala risker och till sist konkreta insatser. Dessutom finns det bilagor med ytterligare information om arbete mot våldsbejakande extremism.

2 Definitioner och begrepp

Sociala risker

En social risk är sannolikheten för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i sociala förhållanden och som har negativa konsekvenser för det som bedöms vara skyddsvärt.

Social oro

Olika typer av utfall eller angrepp på det som samhällets institutioner ser som en önskvärd social ordning, det skyddsvärda.

Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål.

3 Uppföljning och revidering

Kommunen följer upp arbete mot våldsbejakande extremism och social oro årligen. Uppföljningen görs av säkerhetsstrategen och presenteras i BRÅ.

Handlingsplanen ska revideras vid behov och ses över vid varje ny mandatperiod.

4 Ansvarsfördelning

Arbetet mot våldsbejakande extremism och social oro/sociala risker utförs primärt i ordinarie verksamhet och i de samverkansstrukturer som gäller för kommunens trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete.

Det är viktigt att alla vet att man spelar en roll i kommunens arbete mot extremism och oro. Till exempel

- En vaktmästare upptäcker graffiti på en vägg utanför en skola som visar en symbol av en våldsam extremistisk gruppering.
- En lärare använder övningar från utbildningswebben till att ha en diskussion i klassrummet omkring demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- En politiker samtalar med olika grupperingar och gör att dem känner sig hörda.

Anställda ska informera sin närmsta chef om tecken på våldsbejakande extremism eller social oro. Chefen informerar områdeschef/förvaltningschef och säkerhetsstrategen.

Kommunerna i Sydvärme (Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå och Lekeberg) har tagit fram en gemensam policy och en *samverkansgrupp mot våldsbejakande extremism* har skapats. I policyn beskrivs att för arbetet mot våldsbejakande extremism och social oro finns det en strategisk samordningsfunktion i kommunen. I Lekebergs kommun har säkerhetsstrategen denna roll.

Samordnarens roll är att

- Delta i kontinuerliga möten med polisen för att få en aktuell lägesbild över situationen.
- Besvara och sammanställa alla frågor om våldsbejakande extremism och social oro.
- Säkerställa informationsdelning till berörda aktörer inom kommunkoncernen, särskilt till nyckelpersoner inom socialtjänst, skola och kultur- och fritidsförvaltning eller motsvarande.
- Utbilda tjänstemän/anordna utbildningar.
- Samverka med berörda aktörer och säkerställa en god dialog.
- Stödja de olika verksamheterna i kommunen som berörs av frågan i sitt yrkesutövande.
- I samråd med integrationssamordnaren eller motsvarande föra en dialog med kulturella och religiösa samfund och/eller organisationer.
- Utgöra kommunens kontakt i nationella och internationella samarbeten inom våldsbejakande extremism.

Det lokala brottsförebyggande rådet (BRÅ) är arenan för samverkan mellan de närmast berörda aktörerna som finns i kommunen för att förebygga våldsbejakande extremism och social oro.

5 Risk för våld och social oro

För att veta hur man kan hantera risker, måste man veta varifrån de kommer.

Extremister menar att det inte går att förändra samhället genom det demokratiska systemet utan att det krävs andra mer direkta och radikala metoder, ofta våldsamma. Det handlar då om brottslighet, alltså om de extrema metoder som aktörerna använder sig av, inte om ideologier eller åsikter eller vilken av extremistmiljöerna som är värst. Att begå brott eller använda våld är inte acceptabelt.

Propaganda som våldsbejakande extremister sprider på internet fyller i många fall en funktion i radikaliserings- och ensamagerande. En personligt upplevd frustration förklaras och sammankopplas med en våldsbejakande extremistisk ideologi vilket bidrar till att skapa en känsla av "vi och dem". Det här förstärker radikaliserings- och sänker tröskeln för våldsanvändning. I vissa fall kan det handla om en slags ideologisk polering som alltså används för att rättfärdiga en våldshandling.

Studier av personer som är ensamagerande har visat att de oftast avslöjar sina avsikter i förväg på något sätt. Det kan exempelvis ske genom inlägg på sociala medier eller i samtal med närstående. Det är därför viktigt att sådana signaler tas på allvar och förmedlas vidare. Ovanstående är baserat på information från Säkerhetspolisens hemsida.

5.1 Risk och skyddsfaktorer

Sociala risker kan bidra till social oro, exempelvis när det handlar om socialt utanförskap. När det handlar om våldsbejakande extremism talar man om risk- och skyddsfaktorer precis som man gör när det gäller barns utveckling och sociala utsatthet. Med 'Riskfaktorer' menar man faktorer som ökar risken för att personen ska utveckla problemet och 'Skyddsfaktorer' betyder faktorer som minskar risken för radikaliserings- och våldsbejakande extremism.

Det är viktigt att ta hänsyn till dessa faktorer på olika nivåer. Det handlar om

- individuella faktorer, relationer till partners och familj
- grupp faktorer som sociala nätverk i skolan och på fritiden
- samhällets faktorer, som exempelvis utbildning och arbetsmarknad
- kulturella och strukturella faktorer

Både risk- och skyddsfaktorer finns på alla nivåer – struktur, samhälle, grupp och individ. Genom att reducera riskfaktorerna och förstärka skyddsfaktorerna kan risken för en oönskad utveckling minskas. Exempel på sådana faktorer kan vara upplevt utanförskap, sökande efter mening eller tillhörighet.

5.2 Tecknen som kan tyda på risk

Ett aktivt arbete syftar till att tidigt upptäcka tecken på oro och att vara väl förberedd om något händer.

Allmänna tecken på oro kan vara

- personer som ger uttryck för oro och en känsla av otrygghet
- att tilliten brister mellan människor i kommunen

- klotter, klistermärken eller annat som riktar sig mot grupper i samhället
- grupper som känner sig diskriminerade
- individer eller grupper står utanför den sociala samhörigheten
- ökning av mobbning eller trakasserier
- vandalism och anlagda bränder
- unga som signalerar åsikter och budskap genom våldsbejakande symboler och märken
- osunda gängbildningar och sammankomster som kan kopplas till extrema organisationer

Dessa tecken innebär inte med automatik att det finns personer som radikaliserats men det finns en tydligt förhöjd risk och det är viktigt att det dokumenteras för att underlätta eventuellt fortsatt arbete kring problematiken.

Individuella tecken på oro kan vara:

Intressen, utseende och symbolbruk

- Sympatiserar med eller söker efter våldsbejakande material på nätet
- Ändrar utseende och klädsel
- Använder symboler som är knutna till våldsbejakande idéer och organisationer
- Drar sig undan från skolan, fritidsaktiviteter, vänner och familj.

Vänner och sociala nätverk

- Ändrar nätverk och umgängeskrets
- Umgås med personer och grupper som är kända för extremism
- Umgås i grupper där det utövas våld eller annan kriminell verksamhet
- Bli medlem i extremistisk organisation

Aktiviteter

- Ägnar sig åt extremism på internet och i sociala medier
- Deltar i demonstrationer och våldsamma sammanstötningar med andra grupper
- Använder hot och våld
- Är inblandad i annan kriminalitet som kan kopplas till hens extrema åsikter
- Begår hatbrott
- Gör resor som leder till radikaliserings och kontakter med andra extremistiska miljöer

Förhållningsätt och uttalanden

- Intolerans mot andras åsikter
- Konfrontativt synsätt – ”vi och dem”
- Konspirationsteorier
- Hatretorik
- Legitimering av våld
- Hot om våld för att uppnå politiska mål

6 Handlingsmöjligheter

Riskbeteenden varierar och kan visa sig på olika sätt för olika individer. Använd din yrkeskunskap för att tolka det du ser och hör. Fråga dig själv om beteendet kan vara ett rop på uppmärksamhet, utanförskap eller en helt naturlig del av en tonårsprocess där identitetssökande och fascination för subkulturer ingår. Det finns två vägar att gå. Antingen följs tecken på oro upp direkt eller så krävs ytterligare utredning för att bedöma fallet.

- **Dialog:** skapa tillit som kan rymma dialog med den unga individen, föräldrar eller andra i den unges närhet. Ibland krävs att en särskild vuxen involveras som den unga individen är trygg med.
- **Samverkan:** ta kontakt med andra relevanta aktörer. Det handlar inte om överreagera utan om att få olika synpunkter som är viktiga för helhetsbilden.
- **Nätverk:** mobilisera både professionella och personliga nätverk runt individen, exempelvis föräldrar, familjen eller andra närstående vuxna.
- **Informerare:** inom samverkansgruppen finns kunskap om vad lagstiftning kräver och kan erbjuda. Det kan finnas institutioner som har rätt att informeras och som kan bidra till särskilda insatser för individen.
- **Utredning:** om det finns underlag för det – tillsätt en utredning för eventuella stödinsatser. Det kan handla om att individen visar sig ha gått så långt in i en radikaliseringsprocess att det krävs särskild avhopparkompetens och resurser. Det kan också handla om att individen är så tätt knuten till en våldsbejakande extremistisk grupp att det utgör en fara för hans eller hennes säkerhet. Kontakta säkerhetsstrategen för stöd. Utredningen kan också visa att problemet inte är så stort som man beförde.

6.1 Risk med att handla

Man måste värdera konsekvenserna kring att agera eller att vara passiv. Värderingen tar hänsyn till

- Riskerar din insats att förvärra problemet och ytterligare stigmatisera individen? Insatsen kan tolkas kontraproduktivt som en bekräftelse på att myndigheterna övervakar och förföljer individen.
- Riskerar du att situationen eskalerar? Att marginalisera en grupp eller en individ kan samtidigt innebära att du förlorar en viktig aktör som hade kunnat bromsa att något allvarligare händer.
- Missbedömer du kanske ungas beteende genom att bortse från rätt kontext? Exempel: yttre symboler som tatueringar eller kläder kan vara tydliga risktecken i en miljö men absolut inte i en annan. Kontexten avgör vad som avviker från normen.
- Riskerar du förvärring av problemet, om du inte agerar?
- Om du förhåller dig passiv, riskerar du att göra ett oroande eller problematiskt beteende normalt och accepterat?

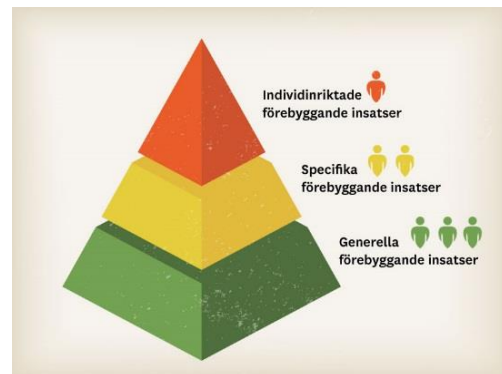
7 Lekeberg gör

Det finns ingen snabb lösning för att förebygga social oro eller att en människa dras in i våldsbejakande extremism. Det är ett långsiktigt arbete präglad av omsorg och empati.

Lekebergs kommun vill på ett naturligt sätt omfamna Sydnärkes gemensamma strategi och

- Agera tidigt
- Agera gemensamt
- Agera systematiskt
- Öka kunskapen om risk- och skyddsfaktorer
- Göra sociala investeringar

Arbete mot våldsbejakande extremism kan ses som pyramiden till höger. Basen utgörs av generella insatser som når många individer och som syftar till att stärka samhällets motståndskraft mot social oro och våldsbejakande ideologier. Mittdelen handlar om att identifiera individer eller grupper som kan utgöra en risk för social oro eller att ansluta sig till våldsbejakande miljöer och att påbörja insatser. Toppen av pyramiden utgörs av de individer som har anslutit sig och kanske även begått brottsliga handlingar inom ramen för social oro och våldsbejakande extremism. Insatser i alla led ska vara främjande, förebyggande och/eller motverkande.

7.1 Generella aktiviteter

Förebyggande aktiviteter börjar med värdegrundsarbete, samtal och dialog som syftar till att upprätthålla sunda åsikter och ett öppet och inkluderande samhälle. Insatserna är generella, det vill säga att de riktar sig till alla, sker dagligen, i till exempel skola, fritids- och ungdomsverksamhet, förskola, hälsovård och föreningar. Omvärldsanalys och kunskapsspridning sker.

Utgångspunkter för generella aktiviteter:

- En skola som präglas av inkludering och tillitsfulla relationer kan motverka att unga dras till våldsbejakande extremistiska miljöer.
- Goda relationer mellan offentliga institutioner och det civila samhället bidrar till att skapa en solid grund för aktivt medborgarskap och delaktighet i lokalsamhället.
- Närvaro och aktivitet lägger grunden för en social sammanhållning och motverkar polarisering. Åsikter och en levande debatt grundad på åsiktsfrihet är beståndsdelar för att öka motståndskraften mot våldsbejakande extremism.

Nedan finns konkreta exempel av aktiviteter som Lekebergs kommun kan göra som bygger ett inkluderande samhälle och skapar förebyggande motståndskraft mot våldsbejakande extremism.

Vad	Vem	När
Studiebesök	Samverkansgruppen i Sydnärke	Varje år
Värdegrundsarbete och demokratiarbete, använd t.ex. Samtalskompassen i undervisning	KUB	Varje år
Medborgardialog	Kommunledning	Vid behov
Föreläsning om demokrati för en bred målgrupp	Säkerhetsstrateg	2018
Implementering av handlingsplanen	Förvaltningschefer	2017

7.2 Specifika aktiviteter

Specifika förebyggande insatser görs där det finns en identifierad problematik. Det kan vara signaler från en skola, polis eller socialtjänst om en förhöjd risk. Arbetet här inriktar sig på en specifik problematik och det kan bli aktuellt att kalla samman skolpersonal, poliser och socialarbetare för att samverka kring den identifierade problematiken.

Oro som uppkommer lyfts till kommunens BRÅ. Länsstyrelsen har flera aktiva nätverk och kunskap som är relevant för frågeställningen, främst när det gäller våld, hedersvåld och social hållbarhet. Även andra typer av regional samverkan, exempelvis samarbeten mellan ett antal kommuner kan vara ett sätt att arbeta mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkter för specifika aktiviteter:

- Lekebergs kommun är avgörande i arbetet mot våldsbejakande extremism
- Initiativ, styrning och utveckling av det främjande och förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism
- inkludering i övrigt främjande och förebyggande arbete och det ska införlivas med befintligt demokratistärkande arbete.
- Lägesbilden utgår från lokala förhållanden och uppdateras löpande i takt med förändrad omvärld. Handlingsplanen och det förebyggande arbetet ska utgå från en lokal kontext som sammanfattats i en lokal lägesbild tillsammans med samverkande aktörer.

Nedan finns konkreta exempel av aktiviteter som Lekebergs kommun gör för att ha en god lägesbild och upptäcka när det finns en förhöjd risk.

Vad	Vem	När
Riktade kunskapshöjande insatser	Samverkansgruppen i Sydnärke	Varje år
Lägesrapport	Förvaltningschefer	Fyra gånger om året
Trygghetsvandring	BRÅ	Varje år
Trygghetsanalys	Säkerhetsstrateg	Varje år
Samtalsstöd till individ/grupp	KUB, SOC	Vid höjd risk
Riktade kunskapshöjande insatser	KUB, SOC med stöd av säkerhetsstrateg	Vid höjd risk
Orosanmälan till Socialtjänst	Verksamhet som upptäcker	Vid upptäckt

7.3 Individuella insatser

Vid individinriktade förebyggande insatser innebär det att det finns en tydlig och individinriktad problematik. Det finns personer med ett uttalat riskbeteende som redan har eller som löper stor risk att begå våldshandlingar eller annan kriminell verksamhet.

För att göra en riktig bedömning när det gäller oro kring en person eller grupp är det viktigt att värdera konsekvenserna av olika insatser. Insatsen kan handla om att utreda, anpassa erbjudanden och åtgärder som exempelvis mentorer, stödpersoner och/eller undervisningsstöd. Det kan ibland till och med vara effektivare att vara passiv och inte ingripa alls men för att göra den bedömningen krävs (polisens) analys av olika möjligheter och scenarion.

Utgångspunkter för individuella aktiviteter

- säkerställa möjligheterna att inom ramen för gällande lagstiftning dela information som är viktig för att förebygga och motverka våldsbejakande extremism

Nedan finns konkreta exempel av aktiviteter som Lekebergs kommun gör som bygger ett inkluderande samhälle och skapar förebyggande motståndskraft mot våldsbejakande extremism.

Vad	Vem	När
Samtalsstöd till individ	Förvaltningschefer, säkerhetsstrateg	Vid behov
Analys av situationen	Förvaltningschefer, säkerhetsstrateg	Vid behov
Riktade kunskapshöjande insatser	KUB, SOC, med stöd av säkerhetsstrateg	Vid behov
Orosanmälan till Socialtjänst	Av den verksamhet som upptäcker	Vid upptäckt
Mentorskap	KUB	Vid behov
Undervisningsstöd	KUB	Vid behov

8 Checklista

- Ha samtal och dialog som syftar till att upprätthålla sunda åsikter och ett öppet och inkluderande samhälle
- Förmedla information inom verksamheten om hur man i ordinarie arbete upptäcker riskbeteende och vilka handlingsmöjligheter som finns
- Ta kontakt med säkerhetsstrategen vid oro
- Ta åtgärder vid förhöjd risk

9 Bilaga 1 - Vanligt förekommande symboler inom våldsbejakande organisationer

Källa: www.Samordnarenmotextremism.se

Ovan visas Daeshs vanligast förekommande symbol, tillika flagga. Överst i flaggan finns shahada, den muslimska trosbekännelsen: ”Det finns ingen Gud utom Allah, Mohammed är Guds budbärare”. Cirkeln med texten är en kopia av profeten Mohammeds sigill, med orden ”Gud”, ”Profet” och ”Muhammed”. Flaggens svarta bakgrund symboliserar profeten Mohammeds krigsflagga, som var helt svart.

Daesh har dock inte skapat flaggan och var inte först med att använda den som symbol. Först var al-Qaida i Irak och al-Shabaab i Somalia 2006. Även Boko Haram i Nigeria använder flaggan.

Ibland sägs att flaggan inte har med extremism att göra, utan islam. Den innehåller också komponenter knutna till islam som i sig inte är liktydiga med extremism, men designen på flaggan är ny och den används uteslutande av jihadistiska grupper som bedriver en militant kamp. Enligt experter symboliserar flaggan bland annat jihad och kampen för kalifatet. Att den muslimska trosbekännelsen finns med är också ett sätt för de här terrorgrupperna att försöka göra flaggan helig för muslimer.

Ovan visas Jabhat al-Nusrahs vanligast förekommande symbol, tillika flagga. Överst i flaggan finns shahada, den muslimska trosbekännelsen: ”Det finns ingen Gud utom Allah, Mohammed är Guds budbärare”. Under shahadan står texten Jabhat al-Nusrah.

Det islamistiska partiet Hizb ut-Tahrir har en liknande flagga med trosbekännelsen i vitt på svart bakgrund, men utan sitt namn under.

Ovan visas Al-Shabaabs symbol. Symbolen visar två AK-47 över en uppslagen Koran mot bakgrunden av Somalias karta. Texten utgörs av en muslimsk shahada, den muslimska trosbekännelsen: ”Det finns ingen Gud utom Allah, Mohammed är Guds budbärare”. Al-Shabaab använder också samma svarta flagga som Daesh.

Ovan visas Antifascistisk aktions symbol. Symbolen avbildar två flaggor, en röd och en svart, omgärdade av en svart cirkel.

Ovan visas den Revolutionära frontens symbol. Symbolen avbildar organisationens initialer omgärdade av ett rött kugghjul.

Den högerextremistiska världen har ett rikt bruk av symboler som är mer eller mindre vanliga, och många är inte direkt kopplade till en specifik organisation. Den mest kända, svastikan, är förbjuden i vissa länder, och kan tillsammans med andra symboler som tydligt associeras med Förintelsen och nazismen ligga till grund för åtal om hets mot folkgrupp även i Sverige.

I stället används andra mindre belastade symboler, och därtill lanseras nya. Här är några få exempel på symboler som kan vara bra att känna till. Det bör påpekas av dessa symboler, och liknande, kan förekomma även i andra sammanhang och inte enskilt bevisar att det finns en viss politisk inriktning.

Tyrrunan

Nordiska motståndsrörelsens symbol består av en svart Tyr-runa (efter den fornnordiska guden Tyr) mot en grön bakgrund. Runan användes i Nazityskland och ska symbolisera kamp och seger.

Triskele

Triskele, eller Triskelon, kallas en slags trebent svastika. Den har använts av en rad organisationer både i Sverige och andra länder, bland annat det sydafrikanska nazistpartiet AWB, Afrikaaner Weerstandsbeweging. Tidigare i historien har den bland annat varit en symbol för solen.

Livsruna

Livsrunan eller Livets träd (kallas även ibland för älgrunan eller algiz) kommer också från runalfabetet.

Den sägs symbolisera en människa som vänder upp händerna, och står för människa och liv. Symbolen användes av Waffen SS i födelseannonser, och om man vänder den upp och ner blir det en dödsruna som var vanlig i dödsannonser. Förekommer bland annat hos Nordiska motståndsrörelsen.

Odalruna

Odalrunan är den sista runan i det germanska runalfabetet. Odal är ett ålderdomligt uttryck som betyder någons fulla äganderätt till en jordegendom, och en odalbonde eller en odalman är således en självägande bonde. De tyska nazisterna använde odalrunan som symbol för ”blut und boden”, det vill säga tron på att jorden har ett besjälats samband med folket som lever där, och den var också symbol för olika nazistiska bondeorganisationer. Odalrunan är i dag en av de allra vanligaste symbolerna i högerextremistiska sammanhang och har använts av en rad olika organisationer.

Varghake

Varghaken eller vargkroken är en gammal heraldisk figur som återfinns i adliga släktvapen och som förekommit i hundratals år i olika sammanhang för att symbolisera kamp. Den förekom hos Waffen SS-divisioner och har i Sverige bland annat förknippats med organisationen Vitt Ariskt Motstånd, VAM, på 1990-talet. Den förekommer också hos den Ukrainska Azov-bataljonen där flera svenskar deltar i striderna.

Solhjulet

Solhjulet, solkorset eller hjulkorset är tre namn på en mycket vanlig symbol med bred användning som förekommer på 3 000 år gamla nordiska hällristningar, och som användes ännu tidigare i medelhavskulturerna. Solhjulet har uppfattats som en samlande nordisk symbol, vilket delvis beror på att den användes av de norska Quislinganhängarna. Det användes också av den tidigare svenska nazistorganisationen Nordiska Rikspartiet.